

אגדה המסבירה מימרה- רבי יהושע בן פרחיה וישו- מקורות

ד"ר חזות גבריאלי

1. תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף קז עמוד ב

תנו רבנן: לעולם תהא שמאל דוחה וימין מקרבת. לא כאלישע שדחפו לגחזי בשתי ידיים, ולא כיהושע בן פרחיה שדחפו לישו הנוצרי בשתי ידיו (המשפט האחרון השלמה של השמטת הצנזורה).

יהושע בן פרחיה מאי היא? כדקטלינהו ינאי מלכא לרבנן אזל יהושע בן פרחיה וישו לאלכסנדריא של מצרים. כי הוה שלמא שלח ליה שמעון בן שטח: מיני ירושלים עיר הקדש ליכי אלכסנדריה של מצרים: אחותי, בעלי שרוי בתוכך ואנכי יושבת שוממה.

קם אתא ואתרמי ליה ההוא אושפיזא, עבדו ליה יקרא טובא. אמר: כמה יפה אכסניא זו. אמר ליה: רבי, עיניה טרוטות. אמר ליה: רשע! בכך אתה עוסק? אפיק ארבע מאה שיפורי ושמתייה.

אתא לקמיה כמה זימנין, אמר ליה: קבלן! - לא הוי קא משגח ביה. יומא חד הוה קא קרי קריאת שמע, אתא לקמיה. סבר לקבולי, אחוי ליה בידיה. הוא סבר: מידחא דחי לי. אזל זקף לבינתא והשתחוה לה. אמר ליה: הדר בד! - אמר ליה: כך מקובלני ממך: כל החוטא ומחטיא את הרבים אין מספיקין בידו לעשות תשובה.

ואמר מר: ישו כישף והסית והדיח את ישראל (מתחלת הקטע עד כאן, השלמה של השמטת הצנזורה). תניא, אמר רבי שמעון בן אלעזר: יצר תינוק ואשה - תהא שמאל דוחה וימין מקרבת.

תרגום לעברית

תנו רבנן: לעולם תהא שמאל דוחה וימין מקרבת
לא כאלישע שדחפו לגחזי בשתי ידיים.
ולא כיהושע בן פרחיה שדחפו לישו הנוצרי בשתי ידיו.
מה היה המעשה ביהושע בן פרחיה?
כשהרג ינאי המלך את החכמים, הלכו יהושע בן פרחיה וישו לאלכסנדריה.
כשנעשה שלום, שלח לו שמעון בן שטח: 'מיני ירושלים עיר הקדש ליכי אלכסנדריה של מצרים:

אחותי, בעלי שרוי בתוכך ואנכי יושבת שוממה'
עמד ובא (יהושע) ונזדמנה לו אכסניא אחת.
עשו לו בה כבוד מרובה.
אמר: כמה יפה אכסניא זו!
אמר לו (ישו): רבי, עיניה טרוטות (מכוערות).
תנו רבנן: לעולם תהא שמאל דוחה וימין מקרבת.
אמר לו: רשע, בכך אתה עוסק? הוציא 400 שופרות והחרימו.
בא לפניו כמה פעמים, ואמר לו: קבלני (בתשובה)
לא היה שם לב אליו.
יום אחד היה קורא קריאת שמע. בא לפניו.
חשב לקבלו, הראה לו בידו (שימתין עד שיסיים את התפילה).
הוא חשב: הוא דחה אותי. הלך והעמיד לבנה והשתחוה לה.
אמר לו: חזור בד!

אמר לו: כך מקובלני ממך: כל החוטא ומחטיא את הרבים אין מספיקין בידו לעשות תשובה.

2. בראשית פרק יא

(א) ויהי כל הארץ שפה אחת ודברים אחדים:

(ב) ויהי בנסעם מקדם וימצאו בקעה בארץ שנער וישבו שם:

(ג) ויאמרו איש אל רעהו הבה נלבנה לבנים ונשרפה לשרפה ותהי להם הלבנה לאבן והחמר היה להם לחמר:

3. מסכתות קטנות מסכת אבות דרבי נתן נוסחא ב פרק טז

רבי יהושע בן פרחיה אומר ברח משכן רע ואל תתחבר לרשע ואל תתיאש מן הפורענות:

משנה מסכת אבות פרק א משנה ו

[ו] יהושע בן פרחיה ונתאי הארבלי קבלו מהם יהושע בן פרחיה אומר עשה לך רב וקנה לך חבר והוי דן את כל האדם לכף זכות:

4. מלים מדריכות

כשנעשה שלום-עשה לו בה כבוד.

דחפו בשתי ידיו-הראה לו בידו

שמאל דוחה וימין מקרבת

דחפו לישו הנוצרי בשתי ידיו

הוא סבר מידחה דחי לי

ישו הדיח את ישראל

5. מה זה דחה, לפי אבן שושן?

(1) דחף, הדף

(2) סילק, הרחיק

(3) העתיק

(4) העביר מזמנו לזמן מאוחר יותר

(5) ביטל, הפייר

(6) השיב ריקם, לא נענה

6. התקבולת הניגודית, המימרא אינה נכונה. צריך להיות:

(7) אפי' א: שמאל דוחה וימין מקדמת.

(8) אפי' ב: שמאל מרחיקה וימין מקרבת.

(9) מה היחס בין דוחה למקרבת?

7. משפטים לדחייה מספרות חז"ל:

(10) - דחה בשתי ידיו.

(11) - דחה בלך ושוב.

(12) - אין דוחין נפש מפני נפש.

(13) - הואיל ונדחה ידחה.

8. שמות פרק ד

(כד) וַיְהִי בַדֶּרֶךְ בְּמִלּוֹן וַיִּפְגְּשֻׁהוּ יִקְנֹק וַיִּבְקֹשׁ הַמִּיתוֹ:

(כה) וַתִּקַּח צַפְרָה צֹר וַתִּכְרֹת אֶת-עֶרְלַת בְּנָהּ וַתַּגֵּעַ לְרַגְלָיו וַתֹּאמֶר כִּי תַתִּן-דָּמַי אֵתָּה לִי:

9. קריאת שמע-רבי יהושע הקפיד על המועדים של התורה לקריאת שמע ולא נתן למציאות להפריע לו: בשכבך ובקומך. הוא שמר על הזמן של התורה שאסור לעבור אותו, אבל עבר על הזמן של הדחייה של ישו, הוא פיספס זמן אחד כדי לקיים זמן אחר. ינאי עבר על דברי תורה אבל לא פספס את הזמן של השלום.

מקובלני ממך... אין מספיקין בידו-ישו נצמד לדברי רבו. אין מספיקין בידו מבחינת הזמן, לא מבחינת האפשרות. הקב"ה אינו שולל את זכות הבחירה החופשית גם לחוטאים גדולים, אולם מי שמחטיא את הרבים מפספס את נקודת הזמן של החזרה בתשובה (=אין מספיקין בידו). זהו עקרון שישו למד מרבי יהושע. הטענה שלו כפשוטה לכאורה מוזרה! רבי יהושע אומר לו חזור בך, ואני מקבלך, והוא משיב, כבר איני יכול, הקב"ה לא יקבל את תשובתי, מדוע? כי החטאתי את הרבים! למעשה יש כאן טענה כפולה לרבי יהושע וזוהי נקודת השיא החינוכית. ישו אומר לרבי יהושע: דחית את זמן קבלתי (שמאל דוחה) ופספסת את המועד. פספוס זה מקיים את המאמר של חז"ל שאין מספיקין בידו. הפספוס שלך שקרא באשמתך, גרם לי להחטיא את הרבים ומעתה איני יכול לחזור בתשובה ("אין מספיקין בידו) עקב כך. זו טענה והאשמה כלפי רבי יהושע ולא הסכמה כפי שנשמע מן המילים: מקובלני ממך. ובכן מי צודק? אתה טוען 'שמאל דוחה וימין מקרבת', ולכן שיבחת את האכסניא (את פעולתו של ינאי). אני התנגדתי, נודתי, חטאתי, והחטאתי, היכן הימין המקרבת?! יש רק שמאל דוחה.

10. שולחן ערוך הרב הלכות תלמוד תורה פרק ד

אין מלמדין תורה לתלמיד שאינו הגון אלא מחזירים אותו למוטב תחלה ואח"כ מכניסים אותו לבית המדרש ומלמדים אותו ואם אי אפשר להחזירו למוטב תחלה והוא דוחק ליכנס ללמדו תהא שמאל דוחה וימין מקרבת ולא כיהושע בן פרחיה שדחה לפלוני בשתי ידים.

וכן הרב שהולך בדרך לא טובה אף על פי שחכם גדול הוא והכל צריכים לו אין למדים ממנו עד שיחזור למוטב:

11. יהושע בן פרחיה - תנאים ואמוראים - ביוגרפיות: תולדותיו של יהושע בן פרחיה

היה נשיא (חגיגה ט"ז ע"ב). הוא וחברו ניתאי הארבלי היו השני בחמשת ה"זוגות" בזמן הבית, לפני התחלת תקופת התנאים (אבות פ"א מ"ו). חי שלושה דורות לפני הלל הזקן. היה תלמידם של יוסי בן יעזר איש צרידה ויוסי בן יוחנן איש ירושלים, ורבים של יהודה בן טבאי ושמעון בן שטח (שם). בימיו היה יוחנן כהן גדול שנעשה צדוקי והרג לחכמי ישראל (קידושין ס"ו ע"א), והוא ברח לאלכסנדריה של מצרים (סוטה מ"ז ע"א). מסופר (שם לפי הגירסא בדפוסים ישנים) שדחה בשתי ידיו לאחד מתלמידיו שיצא לתרבות רעה,

והיו שסברו שזה ישו הנוצרי אך נראה שהיה מסית ומדיח אחר, כי יהושע בן פרחיה חי שני דורות לפני ישו הנוצרי.

12. ישעיהו פרק נד

(א) רני עקרה לא ילדה פצחי רנה וצהלי לא חלה כי רבים בני שוממה מבני בעולה אמר יקוק:

מלבי"ם ישעיהו פרק נד

(א) רני עקרה. המליצה תדמה את המדינה כאם היולדת, ואת בני המדינה לילדיה, עפ"י דמה את ציון כאשה עקרה כי אינה יולדת בנים ויושבת שוממה, ואחר כי בכל זאת יבואו לה בנים רבים מרחוק, כמ"ש (למעלה מט, כא) ואמרת בלבבך מי ילד לי את אלה, תרון העקרה הזאת הגם שלא ילדה כי לא הפסידה מאומה כי מ"מ רבים בני שוממה אבל עוד יהיה לה ריוח מזה, כי כמו שהאשה קודם לדתה תחיל תזעק בחבליה, כן המדינה טרם לדתה, והוא טרם תהיה לגוי וממלכה, יעברו עליה מלחמות רבות ומהומות גדולות בהכרח, שהם חבלי יולדה לה, אבל ציון שיבואו אליה גוי גדול ועצום פתאום בלא חבלים וצירים, תדמה כאשה שילדה בנים רבים ולא חלה בחבלי יולדה, וז"ש פצחי רנה וצהלי עוד יותר על מה שלא ילדת,

13. הערוך, ערך טרטות

- מפני מה עיניהן של תרמודיים טרטות מפני שדרים בין החולות (נדרים סו)
- עיניה טרטות (בכורות מז)

טרטות

- דמרמצן עיניה, פירוש שעפעפיו סגורות ואינן פתוחות אלא מעט.

תרטות

- בלשון רומי, עגולים ובפרט אם נוטים קצת לאורך.

14. דרכי ניתוח אפשריים

1. עשה לך רב
2. הצפנת האיגרת-מדוע?
3. אחרי שעלה לא רצה לרדת.
4. בחינת מצרים ובחינת ירושלים.
5. מס' הבנים של 'השוממה' גדול מזה של 'הבעולה' רמז לזמן שלום.
6. את ינאי ביקשו לפסול מן הכהונה, ומה כעת? אי אפשר להורידו.
7. גם רבי יהודה בן טבאי ברח לאלכסנדריה כדי שלא יעשו אותו נשיא.
8. עיניים: זנות: טרטות: דור המבול גלגל העין: שמשון הולך אחר עיניו: תרמודיים עיניהם טרטות בגלל החול (לא קודש).
9. טרטות: עין עצלה, לא רואה את כל התמונה.
10. חזור בד: קשור לירבעם בן נבט, שהקב"ה בעצמו בקשו לחזור בו אך לא הסכים משום שכן ישי בראש.